

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FAKULTY OF FINE ARTS

INTERMEDIALNÍ A DIGITální TVORBA

INTERMEDIAL AND DIGITAL ART PRACTISE

ATELIÉR TĚLOVÉHO DESIGNU

STUDIO BODY DESIGN

HANDICAP FAVU

DOKUMENTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

DIPLOMA THESIS DOCUMENTATION

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Bc. Naděžda Máčalová

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

Doc. Mgr.A. Lenka Klodová, Ph.D.

OPONENT PRÁCE
OPPONENT

Kateřina Šedá

BRNO 2017

DOKUMENTACE VŠKP

OBSAH:

Úvod.....	5
Zdůvodnění volby tématu.....	6
Cíl práce	6
Společnost a vnímání hendikepu	6
Uvedení do problematiky	8
Fáze bezbariérovosti.....	10
Závěr.....	19
Přílohy	20
Obrazová příloha	24
Zdroje	28

Úvod

„Léčbu potřebuje diskriminace postižených, ne naše těla.“¹

V září 2016 se Fakulta výtvarných umění v Brně přemístila do jiných prostor na Údolní 53. Fakulta sídlí ve dvou oddělených budovách, které jsou součástí většího komplexu spolu se zatravněnou plochou uprostřed. Celé přemístění fakulty proběhlo s tím vědomím, že nové budovy neprošly oficiálně rekonstrukcí. Z toho důvodu neměla škola povinnost zřídit bezbariérovou úpravu stávajících prostor. Sama spatřuji problém, pokud je veřejná budova s bariérami a není přístupná osobám s omezenou možností pohybu. V tomto konkrétním případě je však pro mě situace nepřijatelná, neboť se jedná o veřejnou vysokou školu.

Cílem diplomového projektu je snaha o větší otevřenost FaVU, architektonickou úpravu budov a celkově větší vstřícnost směrem k široké veřejnosti. Momentálně shledávám školu nepřístupnou a ráda bych rozpoutala diskuzi ohledně bezbariérové nezpůsobilosti. V rámci diplomového projektu se snažím zjistit, zda je mnou rozebíraný problém chápaný totožně jak u studentů, tak i zaměstnanců.

¹ KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nezpůsobilosti*. Praha 1: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6. Str. 225

Zdůvodnění volby tématu

Budovy FaVU jsou bariérové, z čehož vyplývá, že se na škole nepohybují osoby, které by se skrze bariéry nemohly plně integrovat do režimu školy. Bezbariérová úprava ale nemusí sloužit výhradně jen osobám s omezenou schopností pohybu, ale i osobám, které přepravují těžká břemena nebo zaměstnancům školy, kteří se starají o úklid prostor. Dále si díky tomu pokládám otázku, zda se škola nezajímá o Dny otevřených dveří do takové míry, aby se mohli do prostor a fungování školy podívat opravdu všichni. Poté zda škola nezaměstnává nikoho, kdo má omezenou schopnost pohybu, například seniory, pro které je pohyb po budovách ztížen schodišti. Kromě Dnů otevřených dveří pořádá FaVu dvakrát ročně klauzury, na které je možnost přijít se podívat i z řad široké veřejnosti. Ani v jednom případě by to ale nebylo možné, kdyby se z veřejnosti přišla podívat například osoba pohybující se na vozíku. Jedinou možností je pohybovat se v přízemí budovy U4, kromě toalet, které neodpovídají vyhlášce 398/2009 Sb. jak šířkou dveří, tak celkovou velikostí a dispozičním řešením záchodových kabin.

Cíl práce

Projekt má za cíl rozpoutat diskuzi ohledně otevřenosti FaVU směrem k široké veřejnosti, dále zjistit, zda jsou bariéry vnímané jako problematické, co se týče osob pohybujících se v prostorách školy. Ideální řešení se mi jeví v podobě úpravy školy v blízké budoucnosti, jak stavebně, tak i mentálně. Momentálně spatřuji největší problém v chápání bariér u osob fungujících v samotné škole. Otázkou pro mě zůstává, jaké množství studentů či zaměstnanců by uvítalo přestavbu. Na což se budu snažit odpovědět jak pomocí sbírky na jednotlivé fragmenty úpravy, tak i peticí, která bude vyvěšená v prostorách samostatné diplomové práce.

Vytvoření přátelského a vstřícného prostředí s možností plné integrace.

Co se týče většího přesahu, ráda bych podobný projekt uvedla i na jiných školách s podobnou problematikou. Ať už ve formě závěsné instalace/ malého nákladního výtahu/diskuzí se studenty či s vedením. Problematiku nezpůsobilosti škol k osobám s omezenou schopností pohybu neshledávám jen ve finanční složitosti úprav, ale i v mentalitě a nesociálním citění společnosti obecně. Pro mě samotnou je nepochopitelné, že se v 21. století není možné dostat do všech veřejných budov bez jakýchkoliv bariér, ať už fyzických tak mentálních.

Společnost a vnímání hendikepu

Společnost, jak ji vnímám, by měla usilovat o maximální možnou míru samostatnosti a nezávislosti všech lidí. Bariéry by se měly odstraňovat jak ve sféře psychosociální a edukační, tak i v architektonické. Všichni bychom měli usilovat o společenskou změnu, o rovná práva.

V současné době se odlišují pojmy hendikep a postižení. „Michael Oliver definuje hendikep od postižení. Hendikep je chybějící část končetiny nebo celá končetina/vadná končetina, organismus či tělesný mechanismus. Postižení je nevýhoda nebo omezení činnosti způsobené současnou organizací společnosti, jež bere nulový nebo jen malý zřetel na osoby s tělesným (a/nebo kognitivním/intelektuálním) hendikepem, a vylučuje je tak z hlavního proudu společnosti.“²

Problémem v současné společnosti je častý útlak osob s hendikepem. Opačným problémem je i vytváření tzv. Supermrzáků, což jsou lidé s hendikepem, které lidé považují za inspirativní i přes to, že zvládají běžné činnosti³

Lidé by neměli vnímat člověka skrze hendikep, z tohoto důvodu se užívá i slovní spojení člověk s tělesným postižením, a ne tělesně postižený člověk. Pokládám si otázku, zda je vůbec nutné se o postižení zmiňovat, pokud bude všude prostředí, které umožňuje co největší možnou míru integrace. Měli bychom vnímat lidi skrze jejich činy, povahu, zásluhy... ne skrz jejich postižení. „, Není lepší, když budeme všichni lidmi bez přívlastku, o tom, jací jsme lidé, bude vypovídat náš život, naše postoje a skutky naše odvaha a úsilí.“⁴ Rovněž za absurdní pokládám, že do pol. 70. let byla zákonnou běžnou prací nucená sterilizace osob s kognitivním postižením.⁵ Domnívám se, že i v současné době by podobné téma vzbudilo rozruch.

V životě osob s hendikepem se objevuje spousta předsudků, ať už ochranných, kdy se snaží okolí až nadmíru pérovat a domnívají se, že vědí, co je pro osoby s tělesným postižením nejlepší, nebo i odmítavých či degradujících. Měli bychom se snažit předsudky odstraňovat.

² KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nepřizpůsobivosti*. Praha 1: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6, str. 221

³ KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nepřizpůsobivosti*. Praha 1: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6, str. 218

⁴ Malá str. 70

⁵ KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nepřizpůsobivosti*. Praha 1: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6, str. 227

Uvedení do problematiky

Diplomová práce se ubírá dvěma směry. Jedním z nich je vedení diskuzí o nezpůsobilosti FaVU k osobám s omezenou schopností pohybu a snaha uvést celý problém do zdárného řešení, druhým z nich je vlastní výtvarné zpracování, které by nemělo jen reflektovat současnou situaci, jak ji chápu, ale nabízet i možné její vyřešení. Celý diplomový projekt tvoří instalace sestávající se z několika fragmentů. Jedná se o zavěšený objekt v podobě zmenšeniny kabiny výtahu, vizualizace budoucího možného architektonického řešení, objektu pro sbírání financí na následnou rekonstrukci a petice pro jednání úpravy s vedením Vysokého učení technického spolu s podporou studentské komory FaVU.

Prvotní myšlenka pohrávající si s bariérami na školách u mě nastala na jaře minulého roku. Navázala jsem kontakt s dvěma nevidomými ženami, které pracovaly v té době v chráněné dílně. Chtěla jsem s nimi vytvořit klauzurní projekt. Za dobu pár měsíců jsem se od obou dozvěděla spoustu informací o tom, jak se jim na různých místech špatně orientuje a pohybuje, jaké jsou překážky v jejich životě. Chůze po městě se pro mě stala odlišnou, vést člověka nutí přemýšlet o tom, kudy se pohybujete, na co všechno musíte upozornit, co je problematické. Pro mě samotnou nebyl problém stát se vodičím člověkem, ale pokud má člověk hendikep, měla by se společnost snažit vytvořit mu takové prostředí, aby byl co nejvíce samostatný, aby se nemusel dožadovat asistence, pokud se dá nalézt řešení. Netvrdím, že je vždy stoprocentně možné být samostatný, ale minimálně do určité míry to možné je.

Na podobné téma jsem narazila i s kamarádem, který má postižení horních i dolních končetin, pohybuje se buď na vozíku, na koloběžce a nebo jde pomalejší chůzí. Přičemž právě chůze, která je pro běžného člověka nejpřirozenější se jemu jeví jako nejproblematictější, i když ji má nejraději. S M. jsem v zimě roku 2015 navštívila i FaVU, v té době jsme byli oba jen návštěvníci na Dni otevřených dveří a škola byla rozprostřená do dvou budov od sebe poměrně dost vzdálených. Nevzpomínám si, jestli jsme s Markem narazili na problém toho, jak jsou všude po škole schodiště a žádný výtah, jak jsou toalety vlastně špatně řešené. Pohybovali jsme se po škole spolu ještě s Davidem, který M. už spousty let pomáhá, když je potřeba překonat fyzické bariéry. M. je zvyklý, že pokud se pohybuje někde, kde je to problematické, nebo kde je delší dobu mimo své obvyklé prostředí, musí s sebou mít někoho, kdo mu pomůže. Jeho hendikep má ale jednu velkou výhodu, není trvale upoutaný na elektrický vozík, tudíž pokud ví, že tam kam půjde, není možné se na něm pohybovat, nebere ho a snaží se dostat všude pomocí chůze.

Nakonec se stal právě M. mou inspirací. Zním ho a vím, že studoval vysokou školu, která měla bezbariérovou úpravu, a kde nebyl problém v tom, že uchazeč o studium má dané postižení. Integrace proběhla bez potíží. Na FaVU je to ale odlišné. M. by se po škole musel pohybovat pomocí chůze, obsluha toalety by vyžadovala asistenci. Vyjít několikrát za den schody by pro něj bylo náročné a není možnost, aby byla situace trvale udržitelná. Díky vlastní zkušenosti s osobami s hendikepem jsem zabrousila na téma bariér FaVU a domnívám se, že by škola měla učinit všechny kroky proto, aby byla více přístupná, nebyla tak uzavřená, jako je nyní. Už jen proto, že výtvarné umění se mi jeví jako možnost svobodného projevu a posunutého způsobu myšlení, už jen proto, že by se škola měla zasadit o to, přijmout talentované studenty bez ohledu na jejich hendikep, což je stejná situace i se zaměstnanci.

Na webových stránkách Vysokého učení technického v Brně se uvádí, že jediná Fakulta výtvarných umění nemá bezbariérový přístup⁶, možná i to by mohl být důvod, proč situaci změnit. Umožnit uchazečům/potenciálním zaměstnancům či veřejnosti nahlédnout do prostor, ucházet se o místo, přijít s novým pohledem na život.

⁶ <https://www.vutbr.cz/studium/ects-katalog/zarizeni-pro-handicapovane-studenty>

Fáze bezbariérovosti

Plán student

Přihlášení studenta s hendikepem byla jedna z možností, jak zkusit zjistit otevřenost fakulty. V listopadu jsem s M. podala jeho přihlášku ke studiu v bakalářském programu do Ateliéru tělového designu. Na stránkách školy jsem nenašla podmínku k přijetí ke studiu, která by se týkala zdravotního stavu, tudíž jsem ani neshledala důvod, proč by M. nemohl nastoupit ke studiu, pokud by prošel přijímacím řízením.

V průběhu prosince M. pracoval na svém portfoliu. Během té doby se s ním zkontaktovala vedoucí poradenského centra Alfons, aby si promyslel přihlášení ke studiu a pořádně si prošel celou školou, zda je pro něj opravdu vhodná.⁷ Na Dni otevřených dveří jsme s M. procházeli školou a zjistili jsme, že bezbariérový přístup spolu s toaletami by byl opravdu potřebný. Vstřícnosti od vedení školy jsme se nedočkali. Pravděpodobně je těžké připravit pro uchazeče s tělesným postižením přijímací zkoušky tak, aby byl samostatný stejně jako ostatní uchazeči. M. prošel prvním kolem přijímacího řízení, ale začal být přesvědčený, že škola pro něj není vhodná, přibýval nátlak a M. nakonec zbytek přijímacího řízení vzdal a nedostavil se.

Vedoucí ateliéru Tělového designu neshledala z hlediska práce v ateliéru studenta s postižením žádný problém. Samotná budova školy pro ni ale představovala překážky, které by za pomoci konzultace a návrhů mohly vést k jejich odstranění.

Poradenské centrum Alfons má větší moc, než kterými disponuji já, jako samostatný student. Možnost úpravy prostor školy by byla možná, pokud by do studia nastoupil student, který by úpravu vyžadoval. Úprava by byla pravděpodobně minimální, obsahovala by rampu do prvních pater prostor školy a upravenou toaletní kabinu. Vše za předpokladu, že by M. nastoupil ke studiu. O úpravy by se postaralo poradenské centrum.

Plán vedení

V prosinci jsem zaslala vedení FaVU emailovou zprávu spolu s přílohou, zda by si na mě vynahradili čas.⁸

⁷ Emailová komunikace ze dne 23. 1. 2017

Vážená paní docentko,

Na FAVU na Ateliér tělového designu se hlásí student s postižením horních a dolních končetin. Doporučila jsme mu účast na Dni otevřených dveří, které proběhly tento víkend, aby si udělal obrázek, jak je schopen fyzicky studium zvládnout. Myslím, že student nemá náhled a proto bych V8s ráda poprosila o konzultaci - pro mou osobu.

⁸ Viz přílohy

Na začátku roku 2017 jsem měla schůzky s vedením FaVU a nabyla jsem pocitu, že nemohu nic udělat, že nemám možnost jakkoliv se situací hnout. Ve škole panuje názor, že v budoucích letech proběhne celková rekonstrukce areálu, z čehož vyplývá, že momentálně není prioritní vytvářet bezbariérové prostředí, jelikož je v plánu v budoucí rekonstrukci. Plánovaná rekonstrukce je v rádech několika let. Pokud by nyní nastoupil do prvního ročníku student například s postižením dolních končetin, kterému by pohyb umožňoval pouze vozík, tak je velmi pravděpodobné, že za dobu jeho studia nebude rekonstrukce hotová. Rekonstrukce objektu je v plánu, ale v daleké budoucnosti, minimálně 5 let, pokud budeme optimističtí. Celková cena rekonstrukce areálu, do kterého by měla spadat i Fakulta architektury se odhaduje na 1,5 – 2 miliardy korun. V dlouhodobém záměru školy se o finální úpravě spolu s možností zpřístupnění studia pro studenty se zdravotním postižením zmiňují.⁹ Z dlouhodobého záměru je patrné, že vše je pouze předběžně naplánované, díky použitím frází jako *budeme současně usilovat*. Domnívám se, že sehnat dotaci ve výši až 2 miliard je velmi složité, naopak sehnat dotaci na bezbariérovou úpravu prostor školy je daleko realističtější, jelikož částka je zlomkem oproti plánované velké rekonstrukci. Taktéž se domnívám, že při správném architektonickém návrhu na bezbariérovou úpravu by nebylo problematické propojit úpravu s budoucí rekonstrukcí. Nemyslím si, že by bezbariérová úprava mohla výrazně narušovat plánovanou rekonstrukci, při zachování stejných prostor FaVU. Návrh na velkou rekonstrukci by se přizpůsobil bezbariérové úpravě, tudíž by ji potenciální architekt pouze zahrnul do budoucího finálního řešení.

Možná jsem zvolila špatnou strategii při projednávání problematiky s vedením fakulty. Přijít s konkrétním možným řešením, s cenovým odhadem a možností získání dotací, mohlo přinést více porozumění, ale pokud člověk nedostane možnost vše říct, nelze ani získat podporu. Za vedením jsem přišla i s možností vypsání grantu od firmy ČEZ.¹⁰ Nakonec vedení podniklo podobné kroky jako já a nechalo si zhruba odhadnout celkovou částku na bezbariérovou úpravu

⁹ Favu ve spolupráci s vedením VUT a FA bude současně usilovat o vytvoření strategie k dosažení finální podoby areálu Údolní 53. V tomto areálu budou dislokovány FaVU, FA a eventuálně i další součásti VUT. Vedení VUT bude v součinnosti se jmenovanými fakultami hledat časově uskutečnitelný architektonický projekt areálu Údolní 53 a následně zjišťovat financování jeho realizace. Součástí stavebního programu bude zapracování možnosti zpřístupnění studia také pro zdravotně postižené studenty splňující požadavky vypisované v přijímacích řízeních fakulty. “ zdroj: <http://ffa.vutbr.cz/favu/fakulta/dlouhodoby-zamer/dlouhodore-zamery-f26607/dlouhodoby-zamer-favu-vut-v-brne-pro-obdobi-2016-2020-d118016/final-dz-favu-2016-2020-17022016-schvaleno-as-favu-projednano-ur-14042016-pdf-p109781>

¹⁰ Grantové řízení Podpora regionů <http://www.nadacecez.cz/cs/vyhlasovana-grantova-rizeni/podpora-regionu.html>

prostor, která by zahrnovala dva výtahy a bezbariérové toaletní kabiny. Částka se vyšplhala na zhruba 5 milionů korun.

V tomto bodě jsem přestala jednat s vedením školy, jelikož se domnívám, že sama mám malou moc provést ve škole změny. Problém se samozřejmě netýká jen FaVU, ale celkově školství, jelikož je i v současné době pořád malé množství škol s bezbariérovou úpravou a vstřícným vedením, které je schopné integrovat studenty bez rozdílu.

Plán Alfons

V listopadu jsem navštívila poradenské centrum Alfons, abych zjistila situaci ohledně počtu studentů se specifickými vzdělávacími potřebami, dále abych zjistila, jaké jsou možnosti úpravy FaVU či práce s kompenzačními pomůckami. Celkově mě zajímal i přístup VUT k takovým studentům či zaměstnancům. Dostala jsem informaci, že celkový počet studentů se specifickými vzdělávacími potřebami je v rámci VUT 144. Z čehož 2/3 tvoří studenti se specifickými poruchami učení, zbylou 1/3 tvoří studenti se somatickými problémy, s psychickými problémy, studenti nedoslýchaví, slabozrací, jeden student neslyšící, studenti s postižením horních končetin a studenti s postižením dolních končetin.

Poradenské centrum Alfons se snaží o co největší možnou míru integrace každého studenta se specifickými vzdělávacími potřebami. Ze schůzky jsem odcházela s tištěným auditem a pocitem, že mě někdo chápe a souhlasí se mnou. Poradenské centrum má ale jednu nevýhodu, řeší až vzniklou situaci po příchodu studenta, nikoliv všeobecně danou věc o přístupnosti školy. Tudíž, pokud se na FaVU nevyskytne osoba, která by vyžadovala úpravu prostor, kompenzační pomůcky či asistenci, je jejich pravomoc velmi malá a mohou se pouze snažit, aby se do budoucna i škola bez takového studenta stala přístupnou, což se mi jeví jako problematické.

Navštívila jsem Mudr. Zígalovou jakožto vedoucí poradenského centra Alfons. Po příchodu mě přivítala velmi milá paní, která byla nadšená po osvětlení problematiky a tématiky mé práce. Zapůjčila mi audit Mapování přístupnosti budov Fakulty stavební, VUT v Brně. Centrum řídí momentálně jeden rok a vše se snaží změnit, jelikož dosavadní přístup ji přijde nedostačující. Postupně obchází všechny dny otevřených dveří na VUT a mapuje situaci. Zjistila, že nenavštívila Den otevřených dveří na Favu, který se konal v listopadu. Nikdo ji z FaVU o této skutečnosti nedal vědět. Sdělila mi počet studentů se specifickými vzdělávacími potřebami na VUT.

Podala mi informaci, že Alfons pod záštitou VUT od února 2017 rozběhne projekt Most, do kterého jsou zapojeny 3 fakulty, který usiluje o větší přístupnost daných fakult.

Dala mi kontakt na Zdeňka - studenta s ochrnutím dolních končetin, který audit vypracoval. Audit jsem měla vypůjčený cca 14 dní.

Měla bych se jí na začátku roku ozvat, zda by bylo možné FaVU zapojit do projektu Most.¹¹

Plán Zdeněk

Se Zdeňkem jsme si domluvila schůzku díky konzultaci v centru Alfons. Zdeněk je mladý muž pohybující se na vozíku, který vypracoval audit *Mapování přístupnosti budov Fakulty stavební VUT v Brně*. Audit pojednává o všech částech budov FASTu, o bezbariérové přístupnosti. *Se Zdeňkem jsme se sešli před kavárnou a už tam jsme narazili na první úskalí. Museli jsme zazvonit a čekat, až nám přijde někdo otevřít dveře, které byly na konci rampy uzamčené. V prostorách před kavárnou musel Zdeněk zdolat ještě jednu rampu, která měla poměrně velký sklon, potřeboval pomoci. V kavárně jsem odsunula židle, aby bylo místo u stolu pro nás oba. Zdeněk si vybral kavárnu, jelikož je na ni zvyklý a ví, jak kde co funguje, i přes to, ale není pohyb v ní úplně jednoduchý.*

Bavili jsme se spolu o přístupnosti jak celého Brna, tak i školy. Jako řešení se jevilo nastoupit na FAST, jelikož je na fakultě možné studovat i přes pohyb na vozíku. Po objasnění svého záměru mi Zdeněk sdělil, že on sám se zaměřuje na dopravu a audit o mapování udělal proto, že ho požádali, ale sám se o nic takového nezajímá.

Říkal mi, že mám příliš idealistickou představu a s největší pravděpodobností se nic nezmění. Můžu se snažit, ale vše je tak komplikované, že se rektorátu do takových změn příliš nechce, ještě pokud není víc studentů, kteří by využívali danou úpravu. On sám se pohybuje na bezbariérové fakultě, ve které je mnoho stavebních chyb a není úplně dobře vymyšlena pro osoby na vozíku.

Mluvili jsme asi 2 hodiny a byl to velmi milý rozhovor, poznali jsme se i víc navzájem, říkal, ať to zkusím, ale příliš od toho neočekávám.¹²

Plán Akademický senát

V prosinci se konala na FaVU schůze Akademického senátu, na kterém jsem předložila připomínku ohledně bezbariérové úpravy. Argumentace ohledně bariér, větší otevřenosti a integraci školy se setkala s pochopením, a členové Akademického senátu souhlasili s tím, že

¹¹ Deníkový záznam autorky ze schůzky

¹² Deníkový záznam autorky ze schůzky

také spatřují současný stav jako problematický. Odkázali mě, abych se obrátila na vedení fakulty.¹³

Plán vysoké školy

Zajímalo mě, zda je FaVU jedinou vysokou školou v oblasti výtvarných umění, která nemá žádného studenta ani zaměstnance s hendikepem, nemusí kvůli němu upravit prostory a přizpůsobit se. Napsala jsem dotaz na několik škol ohledně počtu studentů s hendikepem.

Akademie výtvarných umění v Praze

*Akademie výtvarných umění v Praze má ohledně inkluze velmi omezené možnosti, vzhledem k exkluzivitě studia založeném na výjimečném výtvarném talentu a náročnosti umělecké praxe. S konkrétními otázkami se prosím obraťte na studijní oddělení. Ze studijního oddělení jsem se dozvěděla, že mi nemohou pomoci. Dosud jsme nevyžadovali lékařské potvrzení ani neevidovali osoby s handicapem. Víím, že v souvislosti s novelou VŠ zákona tak budeme muset činit, ale pravděpodobně až od nového akademického roku. Zároveň nevíme o žádném prokazatelně handicapovaném studentovi.*¹⁴

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

Dobrý den paní Máčalová, omlouvám se za pozdní odpověď, co se týče handicapovaných studentů s ohledem na specifika umělecké školy (celkový počet studentů na škole se pohybuje do 500) nebylo doposud nutné vést evidenci studentů se specifickými potřebami.

Jednotlivé případy řešíme spolu s vedením ateliéru vždy operativně a individuálně (počet studentů za všechny ročníky v ateliéru je cca 20, škola stojí na ateliérové výuce tj. výuce individuální, což ve finále usnadňuje řešení těchto situací).

Většina handicapů je z oblasti poruch učení a to studenty umění nikterak při studiu nelimituje.

¹⁵

Fakulta umění Ostravské univerzity nereagovala na emailovou komunikaci.

Fakulta multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

¹³ <http://ffa.vutbr.cz/favu/struktura/senat/zapisy/aktualni-zapisy-z-jednani-akademického-senatu-f26521/zapis-ze-zasedani-as-favu-vut-v-brne-ze-dne-7-12-2016-d132173/vas07122016-pdf-p124145>

¹⁴ Emailová komunikace ze dne 22. 11. 2016

¹⁵ Emailová komunikace ze dne 9. 12. 2016

Dobrý den, slečno Máčalová,

*Ano i u nás se na fakultu multimediálních komunikací hlásí studenti se zdravotním postižením, ale vzhledem k náročnosti samotného přijímacího řízení, kdy uchazeči musí projít nejprve talentovými zkouškami, a poté písemnými (někdy i pohovorem), jich na této fakultě není takové množství. Co se týká registrace pod naším centrem, máme evidováno 5 studentů. Pokud byste potřebovala rozeslat např. anonymní dotazníky, tak Vám to můžeme zprostředkovat.*¹⁶

V současné době evidují na UTB celkem 35 studentů se specifickými vzdělávacími potřebami.

Masarykova Univerzita v Brně, Středisko Teiresiás

Dobrý den,

*Kolegyňka mi vyřídila Váš dotaz. Bohužel v současné době nemáme na výtvarných oborech žádného pohybově postiženého studenta.*¹⁷

Napsala jsem na několik Základních uměleckých škol, jak v Brně, tak i v jiných městech, dále jsem navštívila střední školu Art Econ v Prostějově, kde jsem se dozvěděla, že každý uchazeč musí splnit určitá zdravotní kritéria, která jsou nařízena pro daný obor od Ministerstva školství. Například nemohou přijmout na obor Návrhářství a modelářství oděvů, kde se pracuje s šicím strojem uchazeče s postižením horních či dolních končetin.

Z několika Základních uměleckých škol mi přišly odpovědi, které byly různé, ale povětšinou v žádné z nich neevidují žáky s hendikepem.¹⁸ Zaznamenala jsem i jednu nepřijemnou odpověď:

Vážená slečno, či paní!

*Nejsme škola zařízená pro výuku postižených žáků. Navíc, z dobré vůle zaměstnáváme učitele slepce, který má 4 zrakově postižené žáky. Informaci dostáváte, ale zvažte, co s ní uděláte. Výuka probíhá v běžných neupravených prostorách. Nic bezbariérového, žádné vodící lišty apod. Když nám na základě Vaší práce přijde kontrola, nic se nestane. Toto oddělení prostě zrušíme, naši školu to nepoškodí, protože žáků máme nadbytek. Poškodí to ty, který chceme pomoci.*¹⁹

¹⁶ Emailová komunikace ze dne 29. 12. 2016

¹⁷ Emailová komunikace ze dne 30. 1. 2017

¹⁸ ZUŠ Veveří, p.o., ZUŠ Smetanova, ZUŠ Jaroslava Kvapila, ZUŠ Vítězslavy Kaprálové, ZUŠ Křížkovského, ZUŠ Sluná, ZUŠ Orchidea, ZUŠ Vladimíra Ambrose

¹⁹ Emailová komunikace ze dne 7. 2. 2017

Plán studenti

Podpora ze strany studentů se mi jeví jako nejvíc vhodná. Stávající studenti mohou projekt podpořit tím, že budou o bezbariérovosti či přijímání studentů s hendikepem konverzovat jak s vedením školy, tak i s vedoucími ateliérů. Škola čítá na 250 studentů, z nichž žádný nevyžaduje úpravu, o které se zmiňuji. Minimálně ne skrz jejich zdravotní stav. Studenti navštěvují školu s dětmi i s kočárky, přenáší těžké předměty. Výtahy by byly vytížené i pro stávající studenty a zaměstnance. Co se týče úpravy toalet, momentální stav vylučuje návštěvu školy osobami s omezenou hybností pohybu, které vyžadují upravené toaletní kabiny. Studenti mají možnost podepsat petici²⁰, která je umístěna v přízemí budovy U4 prosazovat úpravu s pomocí studentské komory.

²⁰ Viz přílohy

Výsledná práce

Výsledná podoba diplomové práce se odvíjí od možnosti finanční podpory. První, reálnější možností je zavěšení výtahové kabiny na strop v posledním patře budovy U4 přímo nad schodišťovým otvorem. Kabina je zavěšena a není možnost s ní manipulovat. Ukazuje na fakt, že jako student jsem mohla rozvířit diskuzi, ale s celou problematiku musí pochopit jak studenti, tak zaměstnanci FaVU. Zavěšená výtahová kabina demonstruje snahu něco změnit, ale nemožnost změnit celý systém a spolu s ním i architektonický základ fakulty. V přízemí je umístěna vizualizace z koláže, jenž demonstruje možnou úpravu, ve které jsou zahrnuty dva bezbariérové výtahy a bezbariérové toaletní kabiny. Součástí vizualizace je sbírka, která má sloužit nejen jako předmět pro sbírání peněz, ale i jako metr, kterým lze měřit, zda vůbec lidé pohybující se po škole chtějí změnu. Vizualizace je doplněna o data, jenž obsahují: počet studentů a zaměstnanců školy, částku, kterou by stavební úprava stála, rozpočítání celkové částky na jednotlivé osoby pohybující se po škole, dále shrnutí vyhlášky č. 398/ 2009 Sb. a petici, kterou je možné podepsat a poté předložit vedení FaVU, potažmo VUT.

Druhou variantou je vytvoření funkčního nákladního výtahu s omezenou nosností, který by se pohyboval ve výtahové šachtě umístěné ve schodišťovém prostoru. Výtah by se pohyboval pomocí mechanického navijáku s automatickou brzdou vždy v přízemí. Obsluhu navijáku by si obstarala osoba, která by chtěla výtah využít. V každém patře by byly vytvořena dvířka, která by po otevření umožnila otevřít dveře výtahové kabiny a vytáhnout přepravovaný náklad. Díky výtahové šachtě by byla zajištěna bezpečnost při pohybu výtahu uvnitř schodišťového prostoru. Výtah by se umístil rovněž na strop v posledním patře na kovové konstrukci uchycené pomocí chemických kotev a obsahující systém kladek a protizávaží. Informační data spolu se sbírkou by byly umístěny v prvním mezipatře.

Každé patro by bylo označené názvem a žlutočernou páskou, by byl označen manipulační prostor.

Výtahová kabina je vytvořena z hliníkové konstrukce a stěny vyplněny plexisklem o tloušťce 2 mm. Dveře výtahu mají tloušťku 5 mm, jsou spojené klavírovými panty, aby bylo umožněno otevírání po celé šíři výtahové kabiny. V horní části kabiny jsou umístěny polepy označující možnost přepravy osob na vozíku, možnost přepravy dětského kočárku, pohyb výtahu nahoru i dolů. Dále zákaz dopravy osob a označení nákladního výtahu do 50 kg. Uvnitř kabiny jsou

vytvořená tlačítka znázorňující pohyb do všech pater. Dveře a zadní stěna výtahu jsou označeny bílými čtverci²¹. V kabině jsou umístěna po obou stranách madla.

V přízemí ve schodišťovém prostoru budovy U4 bude vytvořena vizualizace pomocí koláže, ve které budou umístěny pokladničky pro výběr financí na jednotlivé části úpravy budov – venkovní výtah na budově U2 umístěný ve vnitrobloku, vnitřní výtah na budově U4 a bezbariérové toalety na obou zmíněných budovách. Součástí vizualizace bude vypočítaná částka na každou osobu ve škole jako na potenciálního dárce. Celková úprava činí odhadem 5.000.000 Kč. Na škole se vyskytuje 329 osob, rozdělila jsem částku do počtu osob, počtu dní v roce i počtu let na škole.

Vizualizaci dotváří text Eli Clare: „V ideálním světě by možná postižení byli *jinak schopní*: ve světě, kde by vydávání knih v Braillově písmu a v audioverzích bylo samozřejmostí a slyšící by znakovali, ve světě, kde by školy byly plně integrované a zdravotní péče zdarma, a ne na příděl ve světě kde by univerzální bezbariérovost skutečně znamenala univerzální bezbariérovost.“²²

²¹ Vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb [online]. , 23 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-\(1\)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po](https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-(1)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po)

²² KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nezpůsobilosti*. Praha 1:

SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6. Str. 69

Závěr

V březnu proběhl na FaVU workshop s Ingou Zimprich, kde jsem představila diplomový projekt. Jiné možné řešení padlo ze strany vedoucího ateliéru, který namítl, že se mu zdá sbírka s výtahem příliš razantní a k ničemu nepovede. Navrhl zaměstnat asistenty, kteří by lidem s omezenou možností pohybu asistovali. Nesouhlasím s tímto možným řešením. Domnívám se, že neřeší problematiku samostatnosti člověka a už vůbec ne obsluhu toalet.

Vytvoření akce s lidmi s hendikepem se mi taktéž nejevila jako správná volba. Možná by měla více účinný efekt v jednu chvíli, ale z dlouhodobého hlediska by nemusela přinést výsledky.

Uvažovala jsem i o prostoru, který by byl vybudován na pozemku školy a by byl bezbariérový. Lidé ať už veřejnost, uchazeči či studenti by mohli přesunout svou práci v ateliéru právě do tohoto prostoru. Pracovat v prostředí, kam mohou všichni bez rozdílu.

Cílem projektu není jen snaha o změnu současných prostorů, ale změna v myšlení společnosti. Lidé by si měli uvědomit, že je potřeba vytvářet otevřené prostředí bez bariér. A to i co se týče samotné komunikace a přístupu, a ne jen stavebních úprav.

Problematické není jen prostředí na Fakultě výtvarných umění v Brně, ale i na mnoha dalších školách po celé České republice, a to od těch pro nejmenší až po vysoké školy. Systém se proměňuje pomalu, a proto se domnívám, že je potřeba na bezbariérovost a rovnost neustále upozorňovat a klást požadavky, aby bylo prostředí co nejvíc vstřícné všem bez rozdílu. Nemohu soudit, čím je způsobené, že má většina osob se zdravotním postižením nejvyšší dosažené vzdělání pouze základní či střední. Podle Výsledků šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007 mělo 146 705 mužů se zdravotním postižením nejvyšší dosažené vzdělání pouze základní, nejvyšší dosažené vysokoškolské vzdělání mělo v té době pouze 37 304 mužů. U žen je číslo ještě vyšší. Nejvyšší dosažené základní vzdělání mělo 225 454 žen a vysokoškolské 26 056 žen.²³

Do budoucna bych byla ráda, pokud by se téma na škole stále objevovalo a nastala by změna.

²³ *Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007*. Praha: Český statistický úřad, 2008. ISBN 978-80-250-1678-7. Str 10

Přílohy

Zasláno vedení FaVU

Projednání přístupu FaVU ke studentům se specifickými vzdělávacími potřebami

Po průzkumu na obou budovách FaVU (U2,U4), jsem zjistila, že škola není přizpůsobena pro osoby s tělesným postižením (bezbariérovost, toalety pro osoby na vozíku, vodící linie pro nevidomé), rovněž není ani bezbariérově přístupná s pomocí MHD na zastávce Úvoz.

VUT v Brně navštěvuje 144 studentů se specifickými vzdělávacími potřebami, z toho jsou 2 studenti s postižením horních končetin, 2 s postižením dolních končetin, 5 slabozrakých i 1 student neslyšící. Na FaVU momentálně není student, který by měl vážně tělesné postižení, ale nemusí to být trvalý fakt. Kdykoliv se může stát, že se přihlásí na školu student například s tělesným postižením a škola nebude schopna mu zajistit bezproblémový pohyb po škole. Ve vyhlášce 398/2009 o obecných technických požadavcích zabezpečující bezbariérové užívání staveb se píše, že ve školských a jiných zařízeních musí být přístup do všech prostor pro užívání veřejnosti zajištěn vodorovnými komunikacemi, schodišti a souběžně vedenými bezbariérovým rampami nebo výtahy. V odůvodněných případech lze použít zdvižnou plošinu.

Pokud má stavba 2 a více podlaží, nemá výtah ani bezbariérovou rampu, musí být zajištěno alespoň bezbariérové užívání vstupního podlaží.

Kromě schodišť je ve škole potřeba řešit i dispozice toalet. Šířka dveří 60 cm není dostačující, kromě šířky dveří není ani zajištěn dostatečný prostor pro pohyb osob na vozíku.

Po schůzce v poradenském centru Alfons s MUDr. Zdenkou Zígalovou bych ráda uvedla do pohybu diskuzi a následně řešení problematiky stávajících prostor. Jsem schopná projednat celý projekt s architektem, který by navrhl řešení s vizualizací. Dále budu žádat o grant na prve zmíněnou projektovou vizualizaci. Ráda bych se aktivně zapojila do celého projednání úprav, ať už na FaVU tak i na rektorátu VUT či s centrem Alfons, se kterým by byla možná spolupráce.

Ráda bych se po osvětlení problematiky zeptala, zda je možné brát v úvahu realizovatelnost projektu do budoucna?

Každá VŠ by měla být otevřená všem studentům i se specifickými vzdělávacími potřebami a určitě by nebylo na škodu, kdyby se mezi školy s otevřeným přístupem ke všem studentům řadila i FaVU.

Děkuji za odpověď

S přáním pěkného dne,

Naděžda Máčalová

13. 12. 2016

PETICE

dle čl. 18 Listiny základních práv a svobod
a zákona č. 85/1990 Sb. o právu petičním

My, níže podepsaní občané navštěvující Fakultu Výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně, prostřednictvím této petice žádáme, aby bylo ve škole vybudováno bezbariérové užívání všech prostor FaVU, které jsou momentálně bariérové. Žádáme o celkovou úpravu prostor pro osoby s omezenou možností pohybu či orientace v prostoru. Rovněž žádáme o veškeré úpravy vybudované v zásadách vyhlášky č. 398/2009 Sb. O obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Domníváme se, že vysoká škola by měla být plně přístupná potenciálním uchazečům, popřípadě veřejnosti ve dnech otevřených dveří či obhajobě klauzurních prací. Dále se nám jeví správné, aby se v prostorách školy mohly bez větších potíží pohybovat osoby s omezenou možností pohybu či orientace v prostoru.

Prostřednictvím této petice usilujeme o vytvoření silnější vazby mezi vysokou školou a širokou veřejností.

Děkujeme za podporu.

Děkujeme.

Za petiční výbor:

Naděžda Máčalová, Šternberk

Podpisový arch k petici

Kompletní text petice je umístěn na první straně této složky, případně v těsné blízkosti tohoto podpisového archu.

Dle §4 zák. č. 85/1990 Sb., o právu petičním, uvádíme, že podpisový arch se týká petice Bezbariérovost

[illegible]

Plná moc

Já, níže podepsaný:

M Š nar

Bytem

Udělují plnou moc

Naděždě Máčalové, nar. 8. 1. 1992,

Bytem

K tomu, aby mě zastupovala v podání domácích prací v prvním kole přijímacího řízení
(portfolio) do bakalářského programu na Fakultě výtvarných umění v Brně.

Tato plná moc se uděluje na dobu neurčitou.

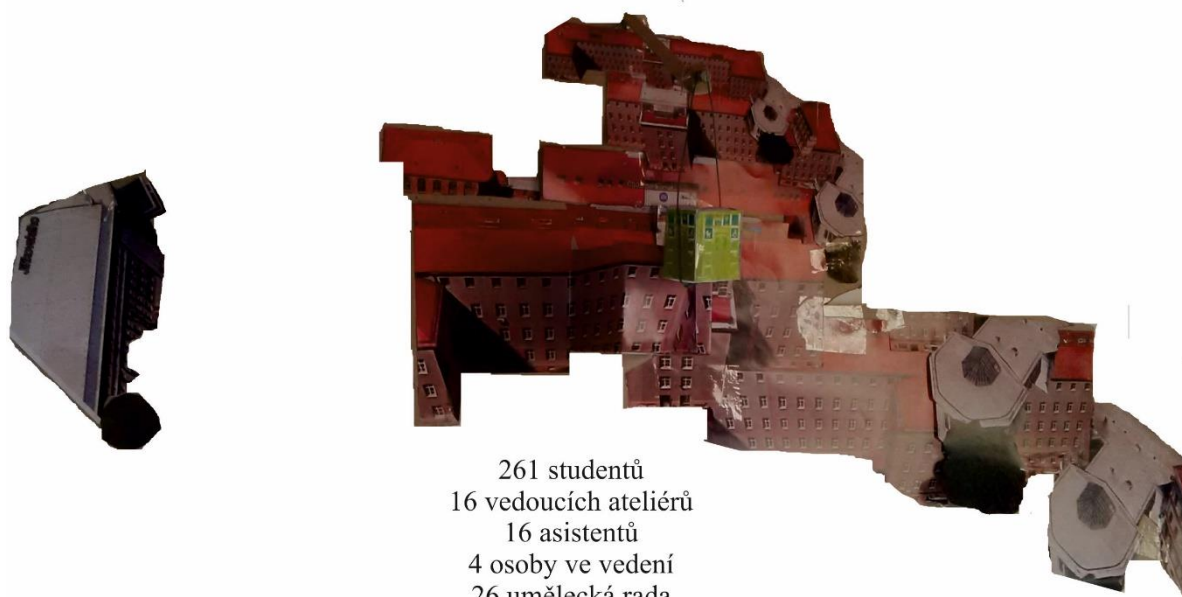
V Prostějově dne 1. 1. 2017

Zmocnitel:

Výše uvedené zmocnění přijímám:

Obrazová příloha

V ideálním světě by možná postižení byli JINAK SCHOPNÍ. Ve světě, kde by vydávání knih a časopisů v Braillově písmu a v audioverzích bylo samozřejmostí a slyšící by znakovali, ve světě, kde by školy byly plně integrované a zdravotní péče zdarma, a ne na příděl, ve světě, kde by univerzální bezbariérovost skutečně znamenala univerzální bezbariérovost. *Eli Clare*

261 studentů
16 vedoucích ateliérů
16 asistentů
4 osoby ve vedení
26 umělecká rada

329 osob

$5.000.000:329 = 15.197,56 \text{ Kč}$

$15.198:365 = 42 \text{ Kč}$

$42:6 = 7 \text{ Kč}$

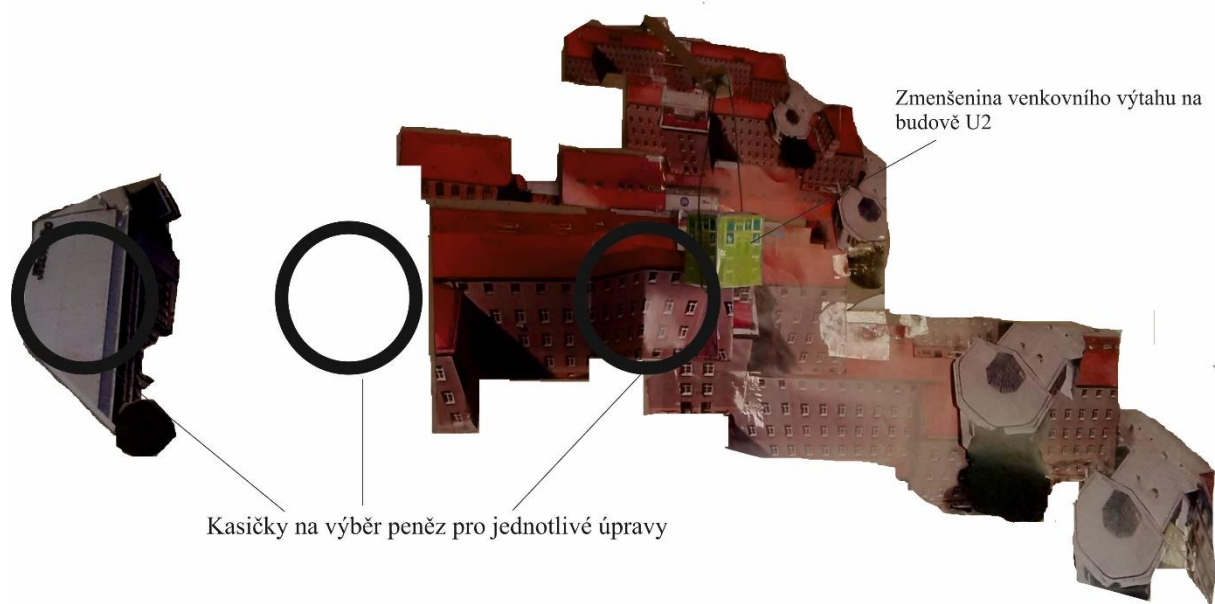
příspěvek po dobu 6 let činí 7 Kč

celková částka na úpravu stávajících prostor činí odhadem

5.000.000 Kč

Vizualizace instalace na stěně v přízemí ve schodišťovém prostoru doplněná textem

Koláž na stěně v přízemní ve schodišťovém prostoru

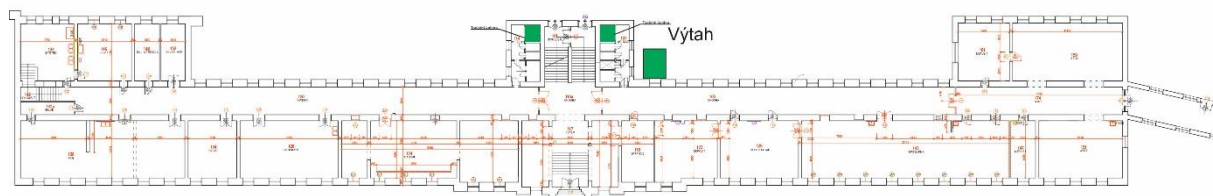

Zmenšenina venkovního výtahu na budově U2

Kasičky na výběr peněz pro jednotlivé úpravy

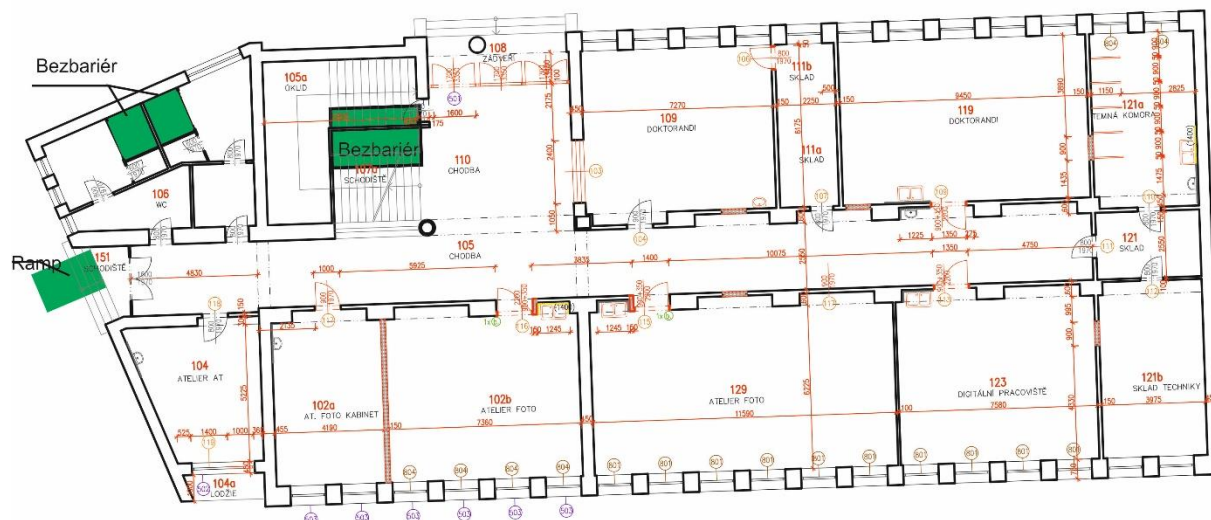
Technické parametry vizualizace

Budova U2

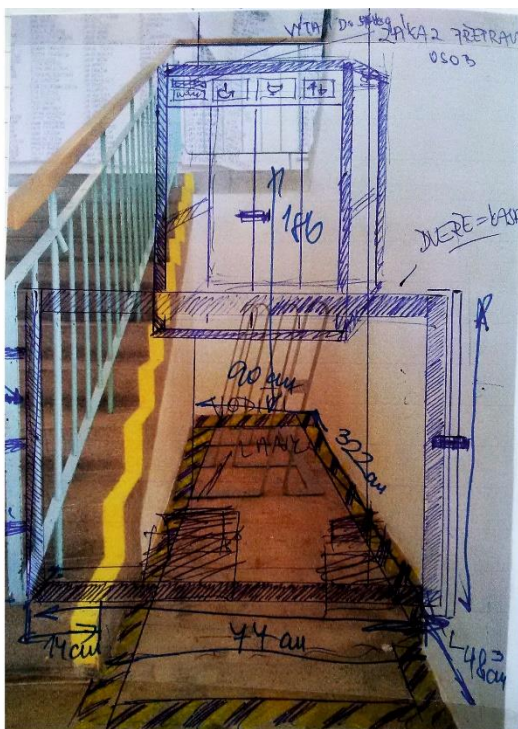

Umístění bezbariérového výtahu (venkovního) a toalet v budově U2 na Údolní 53

Přízemí budovy U4

Umístění bezbariérové výtahu, toalet a rampy v budově U4 na Údolní 53

V přízemí upevněna bezpečnostní dvířka, oddělující manipulační prostor výtahu od chodby. V mezischodišťovém prostoru na pravé zdi umístěna vizualizace. Viz obr.

Zavěšení výtahové kabiny v 5. patře budovy U4. Vymezení manipulačního prostoru.

Skici umístění bezpečnostních dvířek a závěs výtahové kabiny na budově U4 na Údolní 53

Zdroje

Tištěné zdroje:

KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *Jinakost - postižení - kritika: Společenské konstrukty nezpůsobilosti*. Praha 1: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-050-6.

NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: Diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-873-9.

Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007. Praha: Český statistický úřad, 2008. ISBN 978-80-250-1678-7

ŠINDLAR, CSC., Doc. Ing. arch. Jiljí. *Architektonický prostor - bariéry*. Brno: Vutium, 2002. ISBN 80-214-2262-9.

Vyhláška 398/2009 Sb. O obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb

Mapování přístupnosti budov Fakulty stavební, VUT v Brně – audit

Elektronické zdroje:

Zápis ze zasedání AS FAVU VUT ze dne 7. 12. 2016 [online]. , 4 [cit. 2017-04-11].

Dostupné z: <http://ffa.vutbr.cz/favu/struktura/senat/zapisy/aktualni-zapisy-z-jednani-akademickeho-senatu-f26521/zapis-ze-zasedani-as-favu-vut-v-brne-ze-dne-7-12-2016-d132173/vas07122016-pdf-p124145>

Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti Fakulty výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně na období 2016 - 2020 [online]. , 10 [cit. 2017-04-11]. Dostupné z:

<http://ffa.vutbr.cz/favu/fakulta/dlouhodoby-zamer/dlouhodobé-zamery-f26607/dlouhodoby-zamer-favu-vut-v-brne-pro-obdobi-2016-2020-d118016/final->

[dz-favu-2016-2020-17022016-schvaleno-as-favu-projednano-ur-14042016-pdf-p109781](#)

Vyhláška č. 398/2009 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb [online]. , 23 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z:

[https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-\(1\)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po](https://www.mmr.cz/cs/Uzemni-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-a-legislativa-(1)/Archiv-sekce-Pravo-a-legislativa/Vyhlaska-c-398-2009-Sb-o-obecných-technických-po)

Emailová komunikace